

EVANJELIZÁCIA: TÁ PRAVÁ MYŠLIENKA!

Richard **Mouw**

V riadkoch, ktoré budú nasledovať, budem uvažovať o *samotnej myšlienke* evanjelizácie. Inými slovami sa to dá povedať aj tak, že budem diskutovať o etike evanjelizácie. Nemyslím tým, že mi v prvom rade pôjde o to, ako byť etickým v priebehu evanjelizačnej aktivity – hoci, keď vezmeme do úvahy nízky stupeň etického správania, ktorý je niekedy s evanjelizáciami spojený, aj to by bola dôležitá téma, hodná zaoberania sa. Ale ja sa tu chcem zamerať na ešte oveľa základnejší etický problém: *Je vôbec správne angažovať sa v evanjelizácii?* Aj keby bola evanjelizácia dôsledne robená v súlade s tými najslušnejšími pravidlami individuálneho a kolektívneho správania, bolo by správne zapájať sa do takej činnosti?

Nikdy nebolo a ani nie je ťažké nájsť ľudí, ktorých uráža samotná myšlienka evanjelizácie. Kresťanské spoločenstvo bolo vždy kritizované tými, ktorí pokladali za poburujúce, aby sa kresťania angažovali v evanjelizačnej činnosti. Avšak to, čo robí takýto typ pobúrenia obzvlášť smutným, je fakt, že v našej dobe je otvorene vyjadrované *vo vnútri* cirkvi. V tejto práci sa budem venovať otázkam, ktoré pokladám za kľúčové v tejto problematike.

Najprv sa pozriem späť na dejiny úlohy evanjelizácie v severoamerickom protestantizme v dvadsiatom storočí, pričom budem do veľkej miery čerpať z vynikajúceho prieskumu Thomasa Berga o postojoch tradičných (hlavných) a evanjelikálnych cirkví od čias Druhej svetovej vojny.¹ Berg si všíma značnú polarizáciu medzi severoamerickými kresťanmi v otázke oprávnenosti evanjelizácie počas niekoľkých prvých desaťročí nášho storočia. Pre mnohých veriacich v tradičných protestantských cirkvách sa evanjelizačná aktivita spájala s fundamentalistickým sústredením na spásu večných duší jednotlivých ľudských bytostí. Tento dôraz bol na oboch stranách teologickej deliacej čiary chápaný ako kontrastná alternatíva k témam „sociálneho evanjelia,“ ktoré boli vehementne presadzované vodcami v tradičných cirkvách.

Avšak v rokoch okamžite nasledujúcich po Druhej svetovej vojne nastal dramatický zvrät, keď tradičné cirkvi začali ukazovať nový záujem o evanjelizáciu. Jesse Bader, ktorý v tomto období slúžil ako výkonný tajomník oddelenia pre evanjelizáciu Federálnej a Národnej rady cirkví, sa mohol pochváliť, že keď on začal pracovať v roku 1934, len jedna členská denominácia mala koordinátora pre evanjelizáciu na plný úväzok, kým v čase, keď odišiel zo svojho úradu v roku 1953, tridsaťpäť pričlenených denominácií zamestnávalo ľudí v takýchto pozíciách. Veľký význam malo, keď Národná Rada Cirkví v roku 1945 oznámila, že pre protestantov nastal vhodný čas, „aby začali hnutie na získanie Ameriky pre Ježiša Krista.“²

Polovica štyridsiatych a päťdesiate roky nášho storočia boli, ako toto obdobie charakterizuje Berg, časom zblížovania sa vo veci evanjelizácie medzi severoamerickými protestantmi. Tradičné cirkvi sa nielenže podujali k energickým evanjelizačným činnostiam, ale niektoré z konzervatívnejších skupín, hlavne tí „novo-evanjelikáli,“ ktorí podnikli kroky, aby sa dištancovali od prehnaností fundamentalizmu, začínali, podľa Bergových slov, preukazovať

---

¹ Thomas C. Berg, „Proclaiming Together? Convergence and Divergence in mainline and Evangelical Evangelism, 1945-1967,“ *Religion and American Culture*, Zima 1995, Vol. 5, no. 1, 49-76.

² Národná Rada Cirkví, Výkonná komisia, „A Call to the Churches,“ Sept. 18, 1965, Archív Národnej Rady Cirkví, Presbyteriánska historická spoločnosť, Philadelphia; citované v Bergovi, str. 51.

„zvýšenú opatrnosť ohľadom evanjelizačných metód a ochotu spolupracovať s tradičnými skupinami v evanjelizácii“ – tento trend sa jasne ukázal v misijnej službe Billiho Grahama.

Profesor Berg tvrdí – a podľa mňa celkom presvedčivo – že toto obdobie zblížovania sa bolo umožnené tým, čo on opisuje ako „naliehavé vedomie okamžitých vonkajších ohrození a spoločných nepriateľov, ktorých prítomnosť mohla zblížiť protestantov, ktorí inak navzájom nesúhlasili.“³ Niektoré z menoviek, ktoré boli v tomto období často používané na opísanie nepriateľských síl boli: „Romanizmus,“ „komunizmus,“ „sekularizmus.“ Tak napríklad John McKay - prezident teologického seminára v Princetone, v roku 1950 otvorene vyjadril svoje obavy, že ak sa protestantské cirkvi nebudú angažovať v rozsiahlom evanjelizačnom úsilí, „sekulárne usporiadanie bude organizované komunizmom sa náboženské Romanizmom.“⁴

Avšak v šesťdesiatych rokoch začínalo byť zrejmé, že zapálenie tradičného protestantizmu pre evanjelizáciu sa z väčšej časti vytratilo. Zlyhanie uskutočniť záväzky a rozhodnutia zo štyridsiatych a päťdesiatych rokov bolo z časti následkom programových zmätkov: existoval slabý konsenzus ohľadom povahy a rozsahu evanjelizácie; nie každý súhlasil na hodnote organizovaných evanjelizačných akcií; rozdielne názory sa vynorili aj ohľadom toho, kto by mal riadiť a kontrolovať evanjelizačné programy – transdenominačné organizácie? Denominácie? Miestne cirkevné zbory? Skupiny laikov?

Dôležitejšie na pochopenie zmenšeného zápalu pre evanjelizáciu zo strany tradičných protestantov bola predsa však zmena v tom, ako sa teraz pozeralo na „nepriateľov“ z obdobia zblížovania sa. II. Vatikánsky Koncil navždy zmenil názory mnohých amerických protestantov čo sa týka charakteru Rímskeho katolicizmu. Narastajúca opozícia voči americkej vojenskej prítomnosti v juhovýchodnej Ázii v šesťdesiatych rokoch vytvorila zodpovedajúce podozrenie rétorickej reči antikomunizmu. A sekularizmus, ktorý bol kedysi pokladaný za protichodný voči kresťanským záujmom, bol teraz oslavovaný pánom Harvey Coxom a ostatnými teologickými advokátmi (obrancami) „sekulárneho veľkomesta.“

S prerušením zblížovania sa však veci nevrátili jednoducho do takého stavu vzd'aloovania sa (rozkoľu), ktoré prevládalo v predvojnovom období. Mnoho protestantských vodcov, ktorí už neboli takí nadšení pre organizované evanjelizačné programy, sa chceli napriek tomu pridržať *konceptu* evanjelizácie. Spojená Presbyteriánska Cirkev napríklad potvrdila, že evanjelizácia sa deje vtedy, keď sa kresťania pričiňujú za spravodlivosť, aj keby tak robili „bez slovnej zmienky o tom, že sú kresťania.“ V takejto formulácii začala byť evanjelizácia identifikovaná s *nesením svedectva* (*svedčením*). Ako to vyjadruje Berg, v tomto zmysle, „všetko, čo cirkev robila, prinášalo svedectvo, a tak všetko bolo evanjelizáciou.“⁵

Berg však tiež poznamenáva, že impulzy, činné v tradičných protestantských diskusiách o evanjelizácii v šesťdesiatych rokoch, boli hlbšie než púhy záujem umiestniť sociálnu činnosť do centra misie cirkvi. Spomenuté pozitívne nadšenie sekularitou znamenalo, že v mnohých myšliach sa odohrával dôležitý posun ohľadom toho, *ku čomu* vlastne ľudia evanjelizujeme; z toho vyplýva dôležitosť toľko diskutovanej knihy Paula Van Burena z tohoto obdobia: *Sekulárny význam evanjelia*.⁶ Ak obsah kresťanskej zvesti musí sám osebe byť preložený do myšlienkových štruktúr sekulárneho sveta, ktorý „dospieval (coming of age),“ potom samotná myšlienka evanjelizácie, ako zvestovania ľudom o nadprirodzenej moci, ktorá môže

³ Berg, 55.

⁴ John. A. McKay, *Christianity on the Frontier* (New York: MacMillan, 1950), 71; citované v Bergovi, str. 56.

⁵ Berg, str. 66.

⁶ New York: MacMillan, 1963.

transformovať ľudské životy, začína byť problematická. Ak sekulárne myslenie je prijímané ako normatívne a ak sa štruktúry myslenia tradičného kresťanstva berú za prežité, potom tu existuje hlboký zmysel, podľa ktorého cirkev potrebuje byť vlastne zevanjelizovaná svetom.

NIEKTORÉ KLÚČOVÉ PREDPOKLADY

Na pozadí tejto nedávnej histórie mi teraz dovoľte predniesť tri kľúčové predpoklady o evanjelizácii, ktoré prinášam do tejto diskusie. Tieto predpoklady sa týkajú toho, čo pokladám za základné a nevyhnutné črty evanjelizácie. V žiadnom prípade nie sú bez protirečenia, ako to bude nakoniec zrejmé. Spomenul som už napríklad fakt, že niektorí kresťanskí vodcovia v predošlých desaťročiach zrovnávali evanjelizáciu s nesením svedectva a podľa toho sa preto evanjelizácia koná dokonca aj vtedy, keď človek necíti potrebu *povedať* niečo o obsahu evanjelia. Myslím si o tom, že je to príliš nejasné. Reagujúc preto na samotnú myšlienku evanjelizácie, chcel by som vymenovať niektoré črty, o ktorých si myslím, že sú neoddeliteľnými základnými vlastnosťami evanjelizácie.

Mal by som predom objasniť, že hoci skutočne verím, že evanjelizácia je dobrá vec, je dosť pravdepodobné, že mnohí ľudia, ktorí pokladajú evanjelizáciu za veľmi zlú vec, by so mnou súhlasili ohľadom charakteristických elementov evanjelizácie. Mám v úmysle predstaviť niektoré črty, na ktorých by bolo možné sa dohodnúť medzi ľuďmi, ktorí sú zapojení do debaty o prospešnosti evanjelizácie. Ak ideme zväžiť argumenty za a proti evanjelizácii – čo tu práve navrhujem – je dôležité, aby sme si boli vedomí niektorých týchto základných črt; v opačnom prípade je veľmi pravdepodobné, že budeme jednoducho hovoriť pomimo jeden druhého.

Po prvé budem teda predpokladať, že evanjelizácia má do činenia s obrátením. To znamená, že evanjelizačná činnosť nevyhnutne smeruje k inkorporácii, začleneniu jednotlivých ľudí do cirkvi Ježiša Krista, čo je proces, ktorý nevyhnutne vyžaduje transformáciu ich životov Božou milosťou, aby prešli z pozície nevery do viery, z neposlušnosti do poslušnosti, z odcudzenia od Boha do vzťahu zmierenia.

Berg veľmi vyzdvihuje fakt, že otázka *konverzionizmu* bola blízko pri povrchu v rôznych štádiách diskusie o evanjelizácii v tomto storočí. V období pred II. Svetovou vojnou mali fundamentalisti sklon takmer výlučne zdôrazňovať obrátenie jednotlivcov, kým mnohí v hlavnom prúde protestantizmu sa zameriavali hlavne na dôležitosť zmenenia spoločenských štruktúr. Počas povojnového obdobia „zblížovania sa“ podporovali evanjelikáli aj protestanti hlavného prúdu konverzionistický prístup k veci. V šesťdesiatych rokoch potom začali mnohí tradiční vodcovia konverzionizmus kritizovať, hoci oni sami často trvali na zachovaní formálneho záväzku k evanjelizácii, a to tak, že interpretovali evanjelizačnú činnosť nekonverzionistickým spôsobom. V nedávnejšom období poskytol vplyv „postmodernistického“ vedomia na súčasnú teologickú diskusiu mnohým kresťanským mysliteľom nové dôvody pre odmietnutie konverzionistického prístupu.

Po druhé budem predpokladať, že evanjelizácia prikladá veľký význam skúsenosti obrátenia. Tu by som chcel zdôrazniť myšlienku, ktorá vždy bola centrálna pre tých z nás v pietistickej tradícii: že veľmi dôležitou súčasťou bytia v pozitívnom vzťahu k Bohu v Ježišovi Kristovi je byť si vedomí, že som v takomto vzťahu.

Môj tretí predpoklad jasne vyplýva z toho, čo som už povedal o predošlých dvoch: evanjelizačná činnosť je neúplná bez sprostredkovania *kognitívneho*, čiže *intelektuálneho*

obsahu. Evanjelizácia je oznámenie „dobrej správy“ o Božej milostivej ponuke spásy v Ježišovi Kristovi. Ak nie je táto „správa“ vyslovená, potom evanjelizačná úloha nebola správne vykonaná.

Tieto tri predpoklady – že evanjelizácia má za cieľ obrátenie, že obrátenie musí byť prežité (skúsenosť obrátenia) a že táto skúsenosť obrátenia v sebe zahŕňa prijatie určitých kognitívnych tvrdení – sú také veci, o ktorých sa predpokladá, že evanjelikál ako ja ich bude zdôrazňovať. Ale pravdou tiež je, že my evanjelikáli sme nie vždy jasne rozmýšľali o tom, k čomu takéto predpoklady skutočne vedú. Veľmi som si vedomí potreby, pre tých z nás, ktorí silne podporujeme evanjelizačnú úlohu, opatrne premýšľať o pre nás najvzácnejších domnienkach a predpokladoch o evanjelizácii.

V tomto duchu chcem teraz premýšľať o spôsoboch, ktorými boli a stále sú mnohí ľudia – vrátane tých v cirkvi – vysmievaní a škandalizovaní a to samotnou myšlienkou evanjelizačného projektu takého typu, ktorý som stručne opísal. Pokúsim sa priložiť najlepšiu možnú interpretáciu toho, z čoho majú kritici obavy, hľadajúc spôsoby, ktorými by chápanie evanjelizácie, ktoré som načrtol – konverzionistické vo svojom ciele, skúsenostné vo svojom duchu a kognitívne vo svojom prízvuku na zvesť – obstálo pod kritickým skúmaním, ktoré vážne berie dojem škandálnosti, ktorý sa ľuďom vynára pri samotnej myšlienke na evanjelizáciu.

„MY“ VERZUS „ONI“

Začnem s obavou o tzv. *polarizované myslenie*, alebo konkrétnejšie, s mentalitou „my verzus oni,“ ktorá je často spájaná s nadšením pre evanjelizáciu. V tomto ohľade je zaujímavé, že zblížovanie medzi protestantmi hlavného prúdu vo veci evanjelizácie v päťdesiatych rokoch sa zdalo byť posilňované vše-protestantským nepriateľstvom voči spoločným protivníkom – Rímskym katolíkom, komunistom a sekularistom. Pokus obrátiť ľudí je založený na predpoklade, že niektorí ľudia sú „dnu“ a niektorí sú „mimo.“ Nepodporuje takýto postoj nezdravú polarizáciu v ľudskej spoločnosti a dokonca aj v cirkevnom spoločenstve?

Toto je dôležitá obava. V istom zmysle sa zdá nemožným, aby sa kresťania vyhli polarizácii. Biblickí pisatelia používajú všelijaké rôzne páry polarizujúcich výrokov: spravodlivosť a nespravodlivosť, zachránený a stratený, ovce a kozy, obilie a plevy, cirkev a svet, verný a neverný a tak ďalej. Predstava, že by niektorí v konečnom dôsledku mohli byť „dnu“ a iní „von (mimo)“ môže byť urážajúca, ale je to urážka, s ktorou je s biblickej perspektívy nevyhnutné ďalej pracovať.

Všimnite si ale, že neustále prikladám slová „v konečnom dôsledku.“ Rozdelenie ľudstva do dvoch základných kategórií je eschatologickou realitou a je to Boh, ktorý uskutočňuje toto delenie. Nie je našou úlohou ani našou vecou ponáhľať sa so súdom v tomto ohľade. Zdravé zapojenie sa v evanjelizácii nevyžaduje, aby sme napredovali s úplnou istotou v svoju schopnosť presne vedieť, kto je „v Kristu“ a kto nie je. Takýto druh istoty je v skutky najpresnejšie opísaný ako duchovná arogancia. Nič, čo som povedal pri vysvetľovaní svojej odhodlanosti v prospech konverzionistického podania evanjelizácie, nebolo myslené ako podpora takéhoto arogantného postoja.

Vezmime si napríklad takú tému, ako skúsenosť obrátenia. Keď hovorím, že byť si vedomí obrátenia, je dôležitým elementom v obrátení, nemám v úmysle trvať na tom, že človek musí vedieť, že je v pozitívnom spásonosnom vzťahu k Ježišovi Kristovi, aby naozaj *bol* v

pozitívnom spásonosnom vzťahu k Ježišovi Kristovi. Rozdiel medzi tým, čo vieme, že sme a tým, čím v skutočnosti sme, je veľmi dôležitý. Žena môže byť tehotná bez toho, aby vedela, že je tehotná. Človek môže byť dedičom veľkého majetku bez toho, aby si toho bol zatiaľ vedomí. A dôležité je pripustiť, že to isté môže vo veľkej miere platiť aj pre záležitosť osobného vykúpenie. Teologické otázky, o ktoré ide v diskusiách o „anonymných kresťanoch“ a o vykupiteľnom stave ľudí, ktorí nikdy nepočuli zvestované evanjelium, sa mi zdajú mimoriadne závažné; zaslúžia si, aby sa s nimi narábalo s obozretnosťou a dokonca s náležitým pocitom bázne v prítomnosti božských mystérií. Rovnako sa však zdá celkom dôveryhodným zastávať na základe biblického svedectva názor, že dobre formovaná viera v Krista je taká, v ktorej má človek určité vedomie účasti na dobrodeniach diela Kristovej obete. Takáto formulácia umožňuje určitú flexibilitu v chápaní toho, čo sa môže *počítať* ako prijatie Božích darov vykúpenia v Ježišovi Kristovi a dáva takisto priestor pre pravú vieru, ktorá nie je ešte dobre formovanou vierou.

Ponúkam príklad, ktorý dúfam objasní, o čo mi tu ide. Poznám jednu ženu, ktorá bola sexuálne zneužitá istým otcom, ktorý bol v širokom kresťanskom spoločenstve považovaný za „svätého.“ Násilie, ktoré jej spôsobil, ju zasiahlo tak hlboko, že je psychologicky neschopná stotožniť sa s kresťanskou komunitou. Pred pár rokmi však priznala dlhotrvajúci problém z alkoholizmom a stala sa členkou skupiny Anonymní Alkoholici (cirkvou podporované krúžky na boj proti alkoholizmu, pozn. prekl.). Na stretnutiach jej robí problém pridať sa k ostatným v odriekaní Pánovej Modlitby. Ale jej životný štýl teraz v mnohých priamych spôsoboch vykazuje vlastnosti, ktoré sú uvedené ako „ovocie Ducha“ v liste Galatským 5. Je možné, že v tomto procese vzdávania svojej vôle „Vyššej Moci“ sa na určitej úrovni svojho bytia otvorila, aby prijala Boží dar spásy skrze Ježiša Krista – hoci v súčasnosti o svojej skúsenosti takýmto spôsobom nehovorí? Samozrejme, že to možné je. Ale napriek tomu stále nemá dobre formovanú vieru a to je poľutovaniahodná situácia. Hoci som ochotný veriť v možnosť, že táto žena je v spásonosnom vzťahu k Ježišovi Kristovi, stále ešte chcem pre ňu čosi viac: chcem, aby si bola *vedomá*, čo to znamená zakúsiť dobrodenia evanjelia. Takéto vedomie by bolo dobré pre ňu, ako ľudskú bytosť, ktorá je dieťaťom Božím. Z tohto dôvodu chcem, aby bola evanjelizovaná.

Podobné úvahy sa vzťahujú aj na tému „nominálnych kresťanov,“ to jest, tých ľudí, ktorí sú členmi cirkvi – krstom a inými rituálmi kresťanskej iniciácie – ale ktorým by pripadlo za ťažké vyjadriť, ako si prisvojili výroky evanjelia vo svojich osobných životoch. Mnoho z nás, evanjelikálov, ktorí sme boli v posledných rokoch zapojení do rozsiahleho dialógu s Rímskymi Katolíckymi, sa pokúšalo objasniť si túto otázku v našich vlastných myšliach. Obvinenie, že sa pravidelne pokúšame „prozelytizovať“ Rímskych katolíkov – napríklad v Latinsko-amerických spoločenstvách – poukazuje na spôsoby, ktorými sme často predpokladali, že evanjelizovať katolíkov si vyžaduje, aby sme považovali nominálnych Rímskych katolíkov za nekresťanov. Takýto predpoklad nie je pre úlohu evanjelizácie nevyhnutný. My, evanjelikáli, môžeme volať Rímskych katolíkov k prehĺbeniu svojej viery tým, že si osobne prisvoja výroky evanjelia, bez toho, aby sme sa nazdávali, že keď tak robíme, povolávame ich vlastne z duchovnej smrti do duchovného života. Jediný predpoklad, ktorý potrebujeme za takýchto okolností brániť, je ten, že pre ľudí, ktorí si vo svojich životoch nie sú vedomí dobrodení evanjelia, je dobré, aby sa stali vedomými osobného prisvojenia si týchto dobrodení.

INTELEKTUALIZOVANIE VIERY

Druhé pohoršenie je intelektualizmus. Ak trváme na tom, ako to robím aj ja, že evanjelizácia, ak spĺňa svoj správny cieľ, privádza ľudí k súhlasu s určitými kognitívnymi výrokmí, neznamená to isté nebezpečenstvo intelektualizácie kresťanského odhodlania?

Na zváženie je tu istá irónia. Fundamentalizmus je široko známy svojím anti-intelektualizmom – čo s veľkým umením nedávno analyzoval Mark Noll.⁷ Správne chápanie fundamentalizmu si vyžaduje jasnosť v tom, v akom *zmysle* je anti-intelektuálne: fundamentalisti sa stavajú proti takému druhu myslenia, ktoré sa používa v akademickej obci; nie sú naklonení pozorným, presným formuláciám otázok, ktoré sú základné pre ľudstvo; často sa vyjadrujú v otrepaných frázach a slepo citujú „dôkazové“ texty z Písma. V tomto zmysle môžeme povedať, že fundamentalisti sú anti-intelektuálni, pre svoj odpor voči akademickej učenosti.

Ale existuje tiež dôležitý zmysel, v ktorom je fundamentalizmus *vysoko* intelektuálnym, v tom význame, že fundamentalisti veľmi zdôrazňujú potrebu intelektuálneho súhlasu so špecifickými doktrínálnymi poučkami. Jeden môj kolega rád rozpráva osobnú anekdotu, ktorá dobre ilustruje takýto druh intelektualizmu. Keď bol pred mnohými rokmi študentom na jednom dobre známom fundamentalistickom biblickom inštitúte, bolo mu pridelené, aby sa zapojil do evanjelizácie na jednotke intenzívnej starostlivosti v istom domove dôchodcov. Pravidelne hovoril o evanjeliu ľuďom, ktorí umierali. Keď niektorí jednotlivci naznačili, že sú ochotní odovzdať sa v dôvere Ježišovi Kristovi, môj priateľ ich požiadal, aby po ňom opakovali jednu modlitbu. V tejto modlitbe zahrnul explicitnú zmienku o „základoch,“ ako boli tieto chápané v biblickom inštitúte, kde bol študentom. Opisuje akúsi nutkavú potrebu, ktorú v tomto čase mal, trvať na tom, aby sa starí ľudia, ktorí niekedy pred smrťou ledva dýchali, jasne zmienili o Ježišom narodení z panny, špecifickej teórii zadosťučinenia a o istej verzii Druhého Príchodu.

Takýto postoj je zmätený. Pohľad na evanjelizáciu, ktorý tu ja obraňujem, nevyžaduje, aby ľudia súhlasili so zbierkou teóriami naložených poučiek. Nevyvodzuje ani taký záver, že evanjelizácia jednoducho *pozostáva* zo slovného vyjadrenia kognitívneho obsahu dobrej zvesti. Evanjelizácia sa určite musí zamerať na viac ako len na prijatie kognitívnych výrokov. Obrátenie nemení len spôsob nášho myslenia, ale tiež to, ako sa cítime a čo robíme. A ak *ciele* evanjelizácie zahŕňajú efektívnu a praktickú oblasť, zdá sa rozumné predpokladať, že samotný *proces* evanjelizácie bude efektívny a praktický, okrem jeho záujmu o kognitívnu oblasť. V skutku sa ľahko môže stať, že veľká časť evanjelizačnej aktivity bude mať nekognitívny *charakter*. Jedna vec je trvať na tom, ako to pravidelne robia evanjelikálni kresťania, že evanjelizácia musí obsahovať verbálne vyjadrenie výrokov evanjelia; iná vec je uprednostňovať výlučne ústny prístup k evanjelizácii, čo evanjelikáli tiež dosť často robievali.

Môj vlastný záujem ohľadom tejto veci začal narastať po prečítaní jednej vynikajúcej krátkej kázne od Paula Tillicha pred mnohými rokmi, ktorá bola vydaná v jeho knihe *The Shaking of the Foundations* (Trasenie Základov, alebo Otrásenie Základmi). Tillichov text bol z Marka 8, kde Peter vyznáva, že Ježiš je Kristus. Tillich si všimol, že okamžite po tom, ako Peter robí svoje vyznanie, nám pisateľ hovorí, že ich Ježiš varoval, aby o tomto s nikým nehovorili. „Vtedy im prísne prikázal, aby o ňom nevraveli nikomu.“ Dôvod pre mlčanie sa zdá byť v kontexte tejto evanjeliovej pasáže zrejmý: Petrove formálne vyjadrenie určitej teologickej pravdy bolo síce dosť ortodoxné, ale zatiaľ ešte nechápal jeho dôsledky; urážala a pohoršovala ho napríklad myšlienka, že by Syn Človeka mal trpieť a byť vydaný na smrť.

---

⁷ Mark A. Noll. *The Scandal of The Evangelical Mind* (Grand Rapids, MI:Eerdmans Publishing, 1994).

Tillich sa pri skúmaní dôsledkov tejto príhody opýtal otázku, ktorá na mňa urobila dlhotrvajúci dojem: Ak by Ježiš vyučoval v našom strede dnes, bolo by možné, že by nám prikázal nehovoriť o ňom so svojimi súčasníkmi? „nemali by sme aspoň,“ pýtal sa Tillich, „byť ticho, aby sme zachovali tajomstvo tých slov, namiesto toho, aby sme ničili ich zmysel našim bežným rozprávaním?“⁸

Vzťah mlčania k evanjelizácii je zanedbanou témou. Tí z nás, ktorým hlboko záleží na evanjelizačnej službe cirkvi, veľmi zdôrazňujeme potrebu verného verbálneho svedčenia. Ale snád' by sme sa mali zamyslieť aj nad potrebou verného mlčania. Isté je, že kresťania môžu ustúpiť do úzadia z neistoty, zo strachu, alebo zo zahanbenia. Takýto druh mlčania je poľutovaniahodný. Ale príležitostne sa vyskytnú aj také mlčania, kedy bojujeme vo svojom vnútri, aby sme ostali ticho – chvíle, keď zadfžame svoj jazyk pred premáhajúcim nutkaním hovoriť, pretože cítime, že čas na rozprávanie ešte nedozrel, alebo že my ešte nie sme dostatočne pripravení a vystrojení na rozprávanie. Tieto bolestivé mlčania, tieto strategické mlčania, ktoré zachovávame *kvôli* vernosti, môžu sami o sebe byť prostriedkom služby veci Toho, ktorého mesiášske poslanie si vyžadovalo chvíle, keď nemohol hovoriť, aby neporušil mystérium zvesti, ktorá mu bola zverená.

INDIVIDUALIZUJÚCE ZAMERANIE (Zameranie sa na jednotlivca)

Tretie pohoršenie má do činenia s presvedčením, že evanjelizácia sa musí zamerať na obrátenie *individuálnych ľudí*. Takáto predstava je veľmi pohoršujúca pre tých kresťanských mysliteľov, ktorí trvajú na tom, že pri našich pokusoch transformovať ľudský život vo svetle evanjelia sa musíme v prvom rade zamerať na zmenu sociálnych štruktúr.

Existujú rôzne spôsoby, ktorými bola formulovaná námietka voči prízvuku na individuálne obrátenie. Podľa jednej súčasnej perspektívy je samotná predstava individuálnej osoby je nejasná (zmätená). Takto som to pred chvíľou počul formulované na zasadnutí Americkej Akadémie Náboženstva. Tvrdilo sa, že ľudia, ktorí prízvukovali potrebu osobnej evanjelizácie, mali v minulosti za úlohu pomáhať izolovaným a ľahko zraniteľným ľuďom nájsť pocit identity v období sociálnych zmien. Argumentácia ale potom pokračovala v tom zmysle, že individualita je „výmyslom“ modernizmu; Keďže my teraz žijeme v post-moderne, potrebujeme dať priestor myšlienke komunity, (čiže spoločenstva) čo zodpovedá lepšie potrebám našej „informačnej spoločnosti.“ Toto znamená, že kresťania musia prejsť od diskusie o individualite k témam, ktoré majú bližšie k myšlienke spoločenstva.

S týmto argumentom súhlasím do tej miery: že keď sa myšlienka individuality vytratí z našej ľudskej debaty, pre osobnú evanjelizáciu, ako ju poznáme teraz, už nemusí byť viac miesta. Osobne sa ale prikláňam k názoru, že v tom momente nemusí byť viac ani priestor pre biblické myslenie o Božom jednaní s ľudstvom. Nevieť s akou myšlienkou narábal žalmista, keď v 139 Žalme vyznával, že je jedinečným stvorením a ako taký stojí bez možnosti úniku pred tvárou Božou. Určite to nebol „moderný“ pohľad na vec – ale predstavoval veľmi jasný pocit jedinečnosti a individuálnosti svojho bytia, ako Božieho stvorenia.

Intenzívny záujem o evanjelizáciu bol obyčajne spájaný s rôznymi protestnými hnutiami v rámci kresťanskej komunity: pietisti, fundamentalisti, evanjelikáli, letničari, charizmatici a podobne, ktorí začali zdôrazňovať – možno dokonca v prehnanej miere – určité veci, ktoré sa v priebehu

---

⁸ Paul Tillich, *The Shaking of the Foundations* (New York: Charles Scribner's Sons, 1948), str. 145

rôznych období v dejinách zvykli v iných náboženských spoločenstvách vytratiť. Vyhlásenie „Tu stojím,“ spájané s Lutheránskou Reformáciou možno príliš zdôraznilo zodpovednosť individuálneho veriaceho; ale tiež treba mať na pamäti, že odpovedalo na také spôsoby nazerania na veci, v ktorých sa táto dôležitá téma podceňovala a zatlačala od úzadia.

Tí z nás, ktorí sme si zvykli prízvukovať fakt, že Boh volá každého z nás po mene, budeme určite musieť porozmýšľať nad spôsobmi, ktorými bolo naše biblické chápanie vlastnej osobnosti (seba samého) pospletané s chápaním modernizmu. Ale v post-modernom kontexte, kde sú jednotlivci a ich vedomie o sebe trieštené doteraz nebývalými spôsobmi, nie je vhodná doba uvažovať jednoducho o zanechaní diskusie o individualite. Som presvedčený, že je lepšie položiť čisto evanjeliový dôraz – samozrejme adaptovaný na nové kontexty (okolnosti), do ktorých nás Pán stavia – na dôležitú pravdu, že Boh, ktorý skutočne poslal svojho Syna na svet, aby spasil individuálnych hriešnikov, taktiež túži po dni, keď tento svet bude očistený od všetkej neprávosti, vrátane kolektívnej nespravodlivosti, ktorá zbrutalizovala svet, ktorý vo svojej plnosti – a so všetkými tými jedinečnými ľuďmi, ktorí v ňom bývajú – patrí Bohu a je milovaný Bohom.

APOLITICKÁ STRATÉGIA (Nepolitická Stratégia)

Toto prirodzene vedie k úvahe o štvrtom pohoršení: domnienka, že evanjelizácia, keďže je zameraná na obrátenie jednotlivcov, by mala byť *apolitická*. Táto obava býva často vyjadrovaná tými kresťanmi, ktorí sú presvedčení, že naše pokusy transformovať ľudský život sa musia sústrediť na zmenu sociálnych a politických štruktúr.

Toto je téma, ktorej som ja osobne venoval mnoho energie. Moja prvá kniha vyšla v roku 1973 a mala titul *Politická Evanjelizácia*. V úvodných odsekoch som ubezpečil svojich evanjelikálnych čitateľov, že podporujem populárny evanjelikálny slogan „Ježiš zachraňuje.“ Ale ďalej som v argumentácii pokračoval tým, že je dôležité mať jasno, z čoho nás Ježiš vlastne zachraňuje a *pre čo* nás zachraňuje. Ježiš nás prišiel zachrániť z úplnej deštrukcie hriechu, ktorá prenikla vesmírom: duchovný hriech, ekonomický hriech, politický, rodinný a tak ďalej. A zachraňuje nás pre nový a hojnosťou oplývajúci život, pre ktorý sme boli stvorený v súlade s Božimi stvoriteľskými a oslobodzujúcimi zámermi.

Čím viac som premýšľal o týchto otázkach, tým ťažšie som vedel nájsť jasnú deliacu čiaru medzi osobným a štruktúrnym. Mnoho z mojich prvých lekcí o Božom hlbokom záujme o chudobných a utláčaných som sa naučil počas svojich pravidelných návštev fundamentalistických barakových misií, keď som bol ešte dieťa. Dávno pred tým ako som vedel niečo o Sv. Františkovi a Matke Tereze som tam videl odovzdaných kresťanov, ktorý ponúkali milujúce objatie pre drogovu závislých, hladných a bezdomovcov. Títo fundamentalisti vedeli, že evanjelizovať opilca znamená žiadať ho, aby sa vzdal svojho zotročenia alkoholizmom. Prečo bolo toto nazývané „osobnou evanjelizáciou,“ v protiklade povedzme s takzvaným „štruktúrnym“ alebo „sociálnym“ prístupom tých, ktorí veria, že správne prijať Ježiša znamená tiež opustiť hlboko vryté rodové a rasové predsudky? Plne prijať dobrú novinu o Ježišovi Kristovi znamená byť ochotný vzdať sa, a to veľmi osobným spôsobom, všetkých tých vecí – zvykov, postojov, predpokladov, domnienok a presvedčení, či už majú do činenia so sexom, alebo s hospodárením, alebo politickými ideológiami – ktoré nám ako jednotlivcom bránia úplne sa poddať pod Kristove panstvo.

Tieto obavy ani nemôžeme oddeliť od nášho evanjelizačného prístupu k tým, ktorí sú obeťami sociálneho, politického a ekonomického útlaku. Môžeme kázať dobrú novinu politickým

vážnom a vykorisťovaným roľníkom bez toho, že by sme hovorili o podmienkach ich štrukturálnej bezmocnosti? Dá sa povedať, že sa čierni otroci zo Severnej Afriky jednoducho mýlili, keď nedokázali jasne rozlíšiť medzi slobodou ponúkanou evanjeliom a oslobodením z jarma otroctva na plantáži?

EVANJELIZÁCIA AKO IMPERIALIZMUS

Niektoré z týchto otázok si zasluhujú viac pozornosti, ale ja ich budem ďalej skúmať v kontexte uvažovania o piatom škandále: pohoršenie, ktoré mnohí ľudia cítia, keď predpokladajú, že existuje blízke spojenie medzi evanjelizáciou a *kultúrnym imperializmom*. Táto, v dnešnej dobe veľmi bežná, obava, je vyjadrením hlbokého znepokojenia nad myšlienkou „presadzovania nášho spôsobu života u iných ľudí.“

Miesto, kde som natrafil na explicitnú formuláciu obvinenia z „imperializmu,“ bolo vo vynikajúcej štúdii prebudeneckej hymnológie z 19. Storočia od Sandry Sizerovej, z roku 1978.⁹ V piesňach, ktoré študuje, identifikuje dva prúdy evanjelizačnej obraznosti: v prvom sú obrazy spájané s „imperiálnou misiou,“ ako môžeme vidieť v tejto známej misionárskej piesni:

Z ľadových hôr Grónska, z Indických koralových pláží,
Kde Africké slnečné fontány presypajú svoj zlatý piesok,
Z mnohých starodávnych riek, z mnohých palmových rovín,
Volajú nás oslobodiť ich krajinu z reťazí zla.

Jazyk tejto piesne jednoznačne zdôrazňuje potrebu vyjsť do nových teritórií na oslobodzovaciu misiu. Táto obraznosť stojí v kontraste voči jemnejším piesňam, ktoré Sizerová identifikuje s motívom „záchranej misie,“ ako napríklad:

Nech nižšie svetlá zažiaria!
Pošli lúč cez šire vlny!
Omdlievajúceho chudáka, zápasiaceho námorníka
Môžeš zachrániť, môžeš spasiť.

Nie je tu žiaden dojem dobývania nových teritórií; veriaci skôr ostáva doma alebo v prístave a ponúka zúboženému tulákovi, že ho dovedie do bezpečia.

Avšak v konečnej analýze uvažuje Sandra Sizerová, či nie je takéto rozlišovanie trochu prehnané. Keď sleduje televíznych evanjelistov, ako „navštevujú chorých na lepru v Kórei a ... ako odsudzujú „uctievanie Diabla“ v Brazílii,“ premýšľa nad tým, či sa záchranná misia môže s konečnosťou rozlíšiť od imperiálnej misie.¹⁰

Oceňujem to, ako Sizerová pristupuje k týmto dvom motívom, a to z aspoň dvoch dôvodov. Prvý je ten, že s ňou zdieľam jej zrejmé uprednostňovanie záchranného motívu pred drsnejšími expanzionistickými témami, ktoré spája s imperiálnou misiou. Radšej podporujem evanjelizačný program, ktorý má črty jemného volania zranených ľudí, aby sa pridali k nám do miesta bezpečia, v protiklade k militantným hláškam potencionálnych dobyvateľov nových teritórií. Ale po druhé, zdieľam taktiež jej podozrenie, že pri konečnej analýze sú tieto dva motívy vlastne len dvoma verziami – jedna miernejšia, druhá menej mierna – podobného pohľadu. Kde by sme sa my dvaja rozišli, je samozrejme skutočnosť, že ja *súhlasím* s oným

⁹ Sandra Sizer, *Gospel Hymns and Social Religion: The Rhetoric of Nineteenth-Century Revivalism* (Philadelphia: Temple University Press, 1978).

¹⁰ Sizer, str. 159.

fundamentalistickým pohľadom, hoci s veľkým odhodlaním podporujem jeho miernejšie vyjadrenie.

V určitom zmysle sa kresťania jednoducho musia priznať k istému „imperializmu,“ ktorý charakterizuje naše chápanie reality. Dovoľte mi v skratke rozvinúť tento zmysel tým, že budem referovať o jednej teologickej konverzácii, ktorú som nedávno počul. Istá teologička sa pokúšala určitým spôsobom niečo formulovať a jej kritici okamžite reagovali tým, že jej formulácia zaváňa „Kristo-imperializmom.“ Táto teologička okamžite stiahla svoju formuláciu späť presvedčujúc ich, že nechcela byť spájaná s takýmto postojom.

Nebol som presvedčený o tom, že mala ustúpiť tak rýchlo. Aby som to povedal po lopate: ak má Kristus impérium, potom „Kristo-imperializmus“ nie je nevyhnutne zavádzajúci spôsob opisu toho, čo to znamená uznať jeho imperiálnu vládu. Pri zmienkach o Kristovej Vláde je tu niečo neuniknuteľne imperialistického. A je to presne tento typ imperiálneho motívu, ktorý je podľa mňa nevyhnutný na spojenie evanjelizačnej činnosti so zdravým docenením kozmických dôsledkov evanjelia.

Keď niektorí z nás v konzervatívnych kruhoch pred niekoľkými desaťročiami začali najskôr hovoriť o „politickej evanjelizácii,“ bolo úplne jasné, že evanjelikalizmus – pre všetok svoj hlásaný záujem o teologickú ortodoxiu – dával veľmi málo pozornosti globálnym dôsledkom evanjelia. Môj vlastný neformálny prieskum, ktorý spočíval v pozornom počúvaní evanjelikálnych námietok voči mojim vlastným argumentom v prospech sociálneho aktivizmu ukázal, že väčšina evanjelikálov – vrátane mnohých evanjelikálnych vodcov – narábali vo svojich vyjadreniach o tomto predmete s malou zbierkou osvedčených dôkazových textov. Tu sú štyri, ktoré mi boli najčastejšie citované: Matúš 26:11 „Lebo chudobných vždy máte so sebou, ale mňa nemáte vždy,“ ktorý mnohí evanjelikáli zrejme pokladali za povzbudenie dozrieť na to, aby bolo okolo nich mnoho chudobných ľudí; Matúš 22:21 „Dávajte teda, čo je cisárovo, cisárovi a čo je Božieho, Bohu“ – ako keby Boh jednoducho odovzdal césarovi väčšiu časť reality bez toho, žeby mal nad ňou naďalej kontrolu; Rímskym 13:1 „Každá duša poddaná buď nadriadeným vrchnostiam,“ čo bolo brané ako nevyslovené odobrenie politického status quo; a Ján 18:36, Ježišova poznámka Pilátovi, že „moje kráľovstvo nie je z tohto sveta.“

Povrchnosť v používaní týchto veršov pri podpore sociálnej nečinnosti môže byť vybadaná, ak sa zamyslíme nad širším kontextom tohto posledného textu, teda nad Ježišovou poznámkou Pilátovi. Akokoľvek si vyložíme túto odpoveď na Pilátove vypytyvanie sa, mali by sme pamätať na fakt, že Pilátova autorita a Ježišova autorita čoskoro prišli do priameho konfliktu. Premýšľali ste už niekedy nad skutočnosťou, spýtal som sa mnohokrát svojich evanjelikálnych poslucháčov, že vzkriesenie bolo vlastne ilegálne? Pilát použil dve legálne stratégie, aby zadržal Ježišove telo v hrobe: po prvé, dal svoju pečať na kameň, ktorým bol zatarasovaný vchod – porušiť túto pečať bolo ilegálnym aktom; po druhé, umiestnil k hrobu vojenskú hliadku, aby ho strážila – vzdorovať ich prítomnosti bolo tiež porušením zákona. Vtedy, keď Ježiš vo Veľkonočné ráno vstal z hrobu, porušil Pilátovu autoritu hneď dvakrát, tým, že porušil jeho pečať a spôsobením toho, že hliadka bola bezmocná proti jeho úniku z hrobu. Vzkriesenie Ježiša Krista bolo prvým skutkom kresťanskej civilnej neposlušnosti! Čokoľvek myslel Ježiš tým, keď povedal Pilátovi, že jeho kráľovstvo nie je z tohto sveta, nemyslel tým to, že by Pilátovi bola daná autorita zrušiť jeho vzkriesenie, alebo stáť v ceste hocičomu inému, čo Boh koná so zámerom zmenenia reality.

Toto má závažné dôsledky na chápanie rozsahu evanjelizácie. Kresťania sú povolávaní hlásať zvesť, ktorá hovorí slová uzdravenia a nádeje do plnosti ľudského nešťastia a zármutku.

Fundamentalisti minulosti, ktorí radi spievali, že „Ježiš za to všetko zaplatil,“ pravidelne zlyhávali venovať sa spôsobom, akými bolo Kristovo dielo zmierenia Božou odpoveďou na štrukturálne otázky ľudských medzivzťahov – spôsobom, ktorými zaplatil dlh za náš rasizmus, sexizmus (diskriminovanie ľudí druhého pohlavia, väčšinou ženy) a za náš konzumný štýl života, rovnako ako za viac osobné typy hriechov, na ktoré sa my pietisti radi zameriavame. Evanjelizačná činnosť musí byť vedená pochopením plnej transformácie, ktorú Kristus prináša ustanovením Božieho „impéria.“

NESENIE SVEDECTVA

Toto samozrejme predpokladá, že realita potrebuje transformáciu – že naša zlomenosť potrebuje byť vyliečená. Mnohí súčasní myslitelia trvajú na tom, že roztrieštená realita a konkrétnejšie akási roztrieštená ľudskosť, nie je zase takou zlou vecou. K tejto téme sa dá tiež veľa povedať. Ale v diskusii tohto druhu sa rýchlo dostaneme k bodu, keď prestaneme hovoriť o argumentoch pre a proti evanjelizácii a začneme sa vlastne angažovať v otvorenej evanjelizácii. Či je roztrieštená osobnosť lepšia ako osobnosť, ktorá bola dotknutá transformujúcou Mocou, alebo nie, nie je niečím, čo môže byť vyriešené argumentovaním. Musíme rýchlo prejsť k ďalšiemu štádiu, kde rozpovieme svoje vlastné príbehy a každý poniesie svedectvo pohľadu na realitu, ktorá nás udržiava pri živote. Najviac, čo môže dúfať kresťanský stúpenec samotnej myšlienky evanjelizácie v takejto situácii je, že niektoré z hlavných prekážok vzájomnej komunikácie bolo odstránených.

Toto bol môj zámer v tejto práci: odstrániť niekoľko bariér a povzbudiť voľný tok evanjeliovej dobrej zvesti. Otázky o tom, ako to budeme robiť, sú veľmi dôležité, ale presvedčenie, že to musí byť robené je nesporné. Evanjelizácia nie je pre kresťanov voľbou; je obsiahnutá v samotnej myšlienke evanjelia.